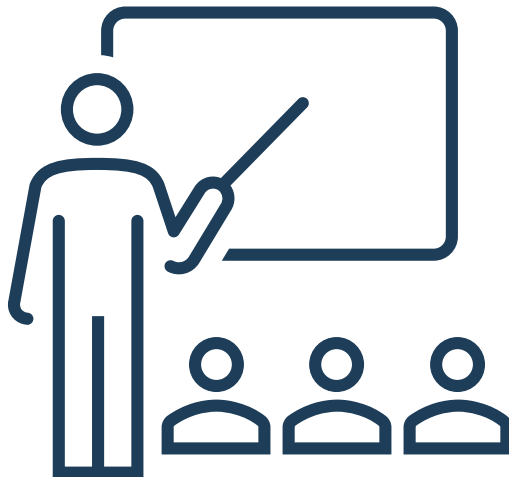

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Περιεχόμενα

1 ^ο ΜΕΡΟΣ: ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	1
Κείμενο.....	1
2 ^ο ΜΕΡΟΣ: ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	9
Λεξιλογικός Πίνακας	9
3 ^ο ΜΕΡΟΣ: ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ - ΣΥΝΘΕΣΗ	18
Εισαγωγή στη σύνθεση	18

1^ο ΜΕΡΟΣ: ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή

Κείμενο

Ἄλλ' ἐπεὶ τῶν πολεμίων ὁ στόλος τῆ Ἄττικῆ κατὰ τὸ Φαληρικὸν προσφερόμενος τοὺς πέριξ ἀπέκρυσεν αἰγιαλοὺς, πάλιν ἐπάπταινον οἱ Πελοποννήσιοι πρὸς τὸν Ἴσθμόν.

Ἐνθα δὴ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐβουλεύετο καὶ συνετίθει τὴν περὶ τὸν Σίκιννον πραγματείαν.

Ἦν δὲ τῷ μὲν γένει Πέρσης ὁ Σίκιννος, αἰχμάλωτος, εὖνους δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ παιδαγωγός. Τοῦτον ἐκπέμπει πρὸς τὸν Ξέρξην κρύφα, κελεύσας λέγειν

ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς αἰρούμενος τὰ βασιλέως ἐξαγγέλλει πρῶτος αὐτῷ τοὺς Ἑλληνας ἀποδιδράσκοντας, καὶ διακελεύεται ἐν ᾧ ταραττονται τῶν πεζῶν χωρὶς ὄντες ἐπιθέσθαι καὶ διαφθεῖραι τὴν ναυτικὴν δύναμιν. Ταῦτα δ' ὁ Ξέρξης

ὡς ἀπ' εὐνοίας λελεγμένα δεξάμενος, ἤσθη καὶ εὐθὺς ἐξέφερε πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν

νεῶν διακοσίαις ναυσὶν ἀναχθέντας ἤδη διαζῶσαι τὰς νήσους, ὅπως ἐκφύγοι μηδεὶς

τῶν πολεμίων.

Πλούταρχος, Βίοι Παράλληλοι, Θεμιστοκλῆς 12.2-6 (διασκευή)

Κείμενο-Μετάφραση

Ἄλλ' ἐπεὶ τῶν πολεμίων ὁ στόλος
προσφερόμενος τῇ Ἀττικῇ κατὰ τὸ
Φαληρικόν
τοὺς περὶξ ἀπέκρυσεν αἰγιαλοὺς,
πάλιν ἐπάπταινον οἱ Πελοποννήσιοι πρὸς
τὸν Ἴσθμόν.
Ἐνθα δὴ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐβουλεύετο
καὶ συνετίθει τὴν περὶ τὸν Σίκιννον
πραγματείαν.
Ἦν δὲ τῷ μὲν γένει Πέρσης ὁ Σίκιννος,
αἰχμάλωτος,
εὖνους δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ καὶ τῶν τέκων
αὐτοῦ παιδαγωγός.
Τοῦτον ἐκπέμπει πρὸς τὸν Ξερξην κρύφα,
κελεύσας λέγειν ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ τῶν
Ἀθηναίων στρατηγός
αἰρούμενος τὰ βασιλέως
ἐξαγγέλλει πρῶτος αὐτῷ
τοὺς Ἕλληνας ἀποδιδράσκοντας,
καὶ διακελεύεται ἐν ᾧ ταραττονταὶ τῶν
πεζῶν χωρὶς ὄντες

Ἀλλὰ ὅταν ὁ στόλος τῶν εχθρῶν
πλησιάζοντας στην Ἀττική ἀπὸ τὴν πλευρὰ
τοῦ Φαλήρου
ἀπέκρυσεν τις γύρω παραλίες
οἱ Πελοποννήσιοι φοβισμένοι πάλι
σκέφτονταν νὰ ἀποπλεύσουν γιὰ τὸν Ἴσθμό.
Ἐνῶ λοιπὸν ἔτσι εἶχε ἡ κατάσταση, ὁ
Θεμιστοκλῆς σκεφτόταν
καὶ κατὰστρωνε τὸ τέχνασμα μετὰ τὸ Σίκιννο.
Ὁ Σίκιννος ἦταν Πέρσης στὴν καταγωγή,
αἰχμάλωτος,
φιλικὸς στὸν Θεμιστοκλή καὶ παιδαγωγὸς τῶν
παιδιῶν του.
Αὐτὸν τὸν στέλνει κρυφὰ πρὸς τὸν Ξέρξη,
αφοῦ τὸν διέταξε νὰ πει ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ
στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων,
παίρνοντας τὸ μέρος τοῦ (Πέρση) βασιλιά
στέλνει πρῶτος σ' αὐτὸν τὴν πληροφορία
ὅτι οἱ Ἕλληνες προσπαθοῦν νὰ δραπετεύσουν
καὶ συμβουλεύει, ἐνῶ βρίσκονται σὲ σύγχυση
χωρὶς τὸ πεζικὸ,

ἐπιθέσθαι καὶ διαφθεῖραι τὴν ναυτικὴν δύναμιν.	να τους επιτεθεί και να εξοντώσει τη ναυτική τους δύναμη.
Ταῦτα δ' ὁ Ξέρξης ὡς ἀπ' εὐνοίας λελεγμένα δεξάμενος,	Επειδὴ ο Ξέρξης δέχτηκε αυτά, πιστεύοντας ὅτι εἶχαν λεχθεῖ με φιλική διάθεση,
ἦσθη καὶ εὐθὺς ἐξέφερε πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν νεῶν	ευχαριστήθηκε και αμέσως ἔδωσε διαταγή στους κυβερνήτες των πλοίων
διακοσίαις ναυσὶν ἀναχθέντας ἤδη	αφοῦ αποπλεύσουν με διακόσια καράβια
διαζῶσαι τὰς νήσους,	να περικυκλώσουν τα νησιά,
ὅπως ἐκφύγοι μηδεὶς τῶν πολεμίων.	για να μη ξεφύγει κανείς από τους εχθρούς.

Νοηματική Απόδοση

Στο απόσπασμα αυτό ο Πλούταρχος μας περιγράφει την άφιξη του περσικού στόλου στα παράλια της Αττικής και το γνωστό τέχνασμα του Θεμιστοκλή που είχε ως στόχο τον εξαναγκασμό των Ελλήνων και των Περσών να συνάψουν ναυμαχία στα στενά της Σαλαμίνας. Όταν, λοιπόν, ο πολυάριθμος περσικός στόλος πλησίασε στην Αττική και τη μεριά του Φαλήρου, ο Σπαρτιάτης ναύαρχος Ευρυβιάδης εκφράζοντας και τη βούληση των πόλεων της Πελοποννήσου πρότεινε να αποπλεύσουν για τον Ισθμό της Κορίνθου, όπου εκεί ήταν συγκεντρωμένος και ο περσικός στρατός. Αντίθετη γνώμη είχε ο μεγάλος Αθηναίος πολιτικός και στρατηγός Θεμιστοκλής, που εξέφρασε την άποψη ότι πρέπει ναυμαχήσουν στα στενά της Σαλαμίνας, όπου οι Πέρσες δε θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τον στόλο τους. Επειδή η άποψή του δεν έπεισε το συμβούλιο των Ελλήνων ναυάρχων, ο Θεμιστοκλής κατέφυγε στον δόλο. Με τον έμπιστο δούλο του, Σίκιννο, που ήταν Πέρσης στην καταγωγή, έστειλε στον Ξέρξη μήνυμα φιλίας λέγοντάς του ότι ήταν με το μέρος του και ότι οι Έλληνες σκέφτονταν να διαφύγουν προς τον Ισθμό της Κορίνθου. Τον συμβούλευσε μάλιστα να επιτεθεί κατά των Ελλήνων καθώς βρίσκονταν σε ταραχή και να καταστρέψει τη ναυτική τους δύναμη. Ο βασιλιάς της Περσίας θεώρησε ότι το μήνυμα του Θεμιστοκλή είναι αληθές και προέρχεται από φιλική διάθεση. Τότε ἔδωσε αμέσως εντολή στους κυβερνήτες των πλοίων να περικυκλώσουν τα νησιά και να μην ξεφύγει κανένας Έλληνας.

Πραγματολογικά- Ερμηνευτικά Σχόλια

Στο απόσπασμα αυτό, περιγράφεται η άφιξη του στόλου των Περσών στα παράλια της Αττικής και δίνεται έμφαση στο τέχνασμα του Αθηναίου Θεμιστοκλή, που ανάγκασε Έλληνες και Πέρσες να ναυμαχήσουν στα στενά της Σαλαμίνας.

πολέμιος- έχθρός: στην αρχαία ελληνική γλώσσα πολέμιος είναι ο εξωτερικός εχθρός, ενώ έχθρος είναι ο εσωτερικός εχθρός ή πολιτικός αντίπαλος.

Θεμιστοκλής: είναι ο δημιουργός της μεγάλης ναυτικής δύναμης της Αθήνας. Αθηναίος πολιτικός και στρατηγός, προέβλεψε την αναπόφευκτη σύγκρουση με τους Πέρσες. Η νίκη στη ναυμαχία της Σαλαμίνας (480 π.Χ.) οφείλεται σε μεγάλο μέρος στο δικό του σχέδιο.

πάλιν ἐπάπταινον οἱ Πελοποννήσιοι πρὸς τὸν Ἴσθμόν: το 480 π.Χ. ο Ξέρξης με πολυάριθμο στρατό και στόλο φθάνει στην Αθήνα, την οποία την είχαν εγκαταλείψει οι Αθηναίοι. Ο περσικός στρατός των Ελλήνων είχε παραταχθεί στον Ισθμό της Κορίνθου, όπου κατασκεύαζε τείχος. Αρχηγός του στόλου των Ελλήνων είχε οριστεί ο Σπαρτιάτης ναύαρχος Ευρυβιάδης, ο οποίος είχε την άποψη ότι τα πλοία έπρεπε να προστατεύσουν τα παράλια της Πελοποννήσου. Στη σύσκεψη, λοιπόν, των ναυάρχων πρότεινε να μετακινηθούν στον Ισθμό και να αντιμετωπίσουν εκεί τους Πέρσες, αφού στο μέρος εκείνο ήταν το περσικό τους. Αντίθετη άποψη υποστήριξε ο Αθηναίος Θεμιστοκλής λέγοντας ότι τα στενά της Σαλαμίνας προσφέρονταν περισσότερο για αποτελεσματική αντιμετώπιση των Περσών, αφού οι Πέρσες δεν θα μπορούσαν να αναπτύξουν και να αξιοποιήσουν όλο τον στόλο τους. Ο Θεμιστοκλής δεν έπεισε τους άλλους ναυάρχους και γι' αυτό αναγκάστηκε να θέσει σε εφαρμογή το τέχνασμά του.

Σίκιννος: γνώριζε την περσική γλώσσα γιατί ήταν Πέρσης στην καταγωγή, ήταν λοιπόν ο πλέον κατάλληλος να μεταφέρει στον Ξέρξη το μήνυμα του Θεμιστοκλή.

τῶν τέκνων αὐτοῦ παιδαγωγός: ο παιδαγωγός στην Αρχαία Αθήνα ήταν κυρίως δούλος και συνόδευε τα παιδιά του κυρίου του από το σπίτι στο σχολείο και αντίστροφα. Ήταν ο φύλακας και επιτηρητής των παιδιών, τα οποία δίδασκε, συμβούλευε και καθοδηγούσε σε κάθε περίπτωση. Μπορούσε μάλιστα να χτυπήσει το παιδί με βέργα για φρονηματισμό, αν έκανε αταξίες.

Τοῦτον ἐκπέμπει πρὸς τὸν Ξέρξην κρύφα: ὁ Θεμιστοκλῆς ἠθέλε με κάθε τρόπο να αναγκάσει τοὺς Ἕλληνας να ναυμαχήσουν στα στενά της Σαλαμίνας που ευνοοῦσαν τα μικρότερα ἐλληνικά πλοία και δυσκόλευαν τα μεγάλα περσικά. Επειδὴ οἱ ἄλλοι ναύαρχοι και μάλιστα οἱ Πελοποννήσιοι εἶχαν διαφωνήσει με την ἀποψή του, ὁ πονηρὸς Αθηναῖος πολιτικός και στρατηγὸς ἔπρεπε με δόλιο τέχνασμα να υλοποιήσει το σχέδιο του. Ὁ βασικὸς λόγος που ἔστειλε τον Σίκιννο εἶναι επειδὴ δεν ἔπρεπε να πέσει το σχέδιο αὐτὸ στα χέρια των υπόλοιπων ναυάρχων που διαφωνοῦσαν μαζί του.

αἰρούμενος τὰ βασιλέως: «θέλοντας να βοηθήσει τον βασιλιά», αὐτὸ βέβαια δεν εἶναι ἀληθές γιατί για το μόνο που ενδιαφερόταν ὁ Θεμιστοκλῆς ἦταν ἡ σωτηρία της Ἑλλάδας.

καὶ διακελεύεταιτὴν ναυτικὴν δύναμιν: ὁ Ξέρξης ικανοποιήθηκε ἀπὸ τη χεῖρα φιλίας που του πρότεινε ὁ Θεμιστοκλῆς, πίστεψε ὅτι για κάποιον λόγο ὁ Αθηναῖος πολιτικός και στρατηγὸς ἠθέλε να προδώσει τοὺς Ἕλληνας και να κερδίσει τη φιλία του. Ἡ ἀληθοφάνεια του δόλιου τεχνάσματος παγίδεψε τον Ξέρξη.

καὶ εὐθύς...μηδεῖς τῶν πολέμιων: ἀφοῦ ὁ Πέρσης βασιλιάς θεώρησε ἀληθές και φιλικὸ το μήνυμα του Θεμιστοκλή ἐξέδωσε διαταγή στους κυβερνήτες των πλοίων να περικυκλώσουν με διακόσια πλοία τα νησιά για να ἡν ξεφύγει κανεὶς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας.

Προσοχή!

Ἡ νίκη σε μια μάχη (εἴτε στη στεριά εἴτε στη θάλασσα) δεν ἀπαιτεῖ να ἔχει κανεὶς μεγαλύτερο ἀριθμὸ στρατιωτῶν ἀπὸ τον ἀντίπαλο (υπεροπλία και ἀριθμητικὴ υπεροχή). Χρειάζεται και ἡ ἀνάλογη στρατηγική, ὁ κατάλληλος σχεδιασμὸς και τα τεχνάσματα. Πρέπει, λοιπόν, να ληφθοῦν ὑπόψιν πολλοὶ παράμετροι και στην προκειμένη περίπτωση της ναυμαχίας ὁ Θεμιστοκλῆς τα υπολόγισε πολὺ καλά ὅλα αὐτά. Ὁξυδερκής καθὼς ἦταν, πρότεινε τα στενά της Σαλαμίνας, γιατί ὁ ἐλληνικὸς στόλος, μικρότερος σε ἀριθμὸ ἀπὸ τον ἀντίστοιχο περσικὸ, μπορούσε να ελιχθεῖ καλύτερα (τα ἐλληνικά καράβια ἦταν μικρότερα σε μέγεθος ἀπὸ τα περσικά) και δεν κινδύνευε να κυκλωθεῖ ἀπὸ τα ἐχθρικά πλοία. Ὁ χώρος ἦταν τόσο στενός, ὥστε στο μέτωπο τα περσικά πλοία που ἦταν δυνατόν να παραταχθοῦν ἦταν ἰσάριθμα με τα ἐλληνικά. Ἐτσι κατόρθωσε ὁ Θεμιστοκλῆς να ἰσορροπήσει την κατάσταση. Δεν πρέπει

να παραβλέψουμε, το πανέξυπνο τέχνασμα του Θεμιστοκλή με τον Σίκινο, προκειμένου να διεξαχθεί η ναυμαχία εκεί που επιθυμούσε αυτός.

➤ **Χαρακτηρισμός του Θεμιστοκλή με βάση το κείμενο της Ενότητας και τα Παράλληλα κείμενα.**

Ο Θεμιστοκλής ήταν πολιτικός και στρατιωτικός που διακρινόταν για την εξυπνάδα του, τη διορατικότητά του, τη στρατηγική του ικανότητα και την τόλμη του να παίρνει και να υλοποιεί κρίσιμες αποφάσεις. Οι ικανότητες αυτές φάνηκαν, όταν συμβούλευσε τους Αθηναίους να ναυπηγήσουν ισχυρό στόλο, ενώ άλλοι πρότειναν την οικοδόμηση τείχους στην Ακρόπολη, για να θωρακιστεί αμυντικά η Αθήνα. Η ερμηνεία που έδωσε ο Θεμιστοκλής στον χρησμό του μαντείου των Δελφών που αναφερόταν σε «ξύλινο τείχος» αποδείχτηκε ιδιοφυής (παράλληλο κείμενο 1).

Οι στρατηγικές ικανότητες, η τόλμη και η εξυπνάδα του αποδείχτηκαν περίτρανα στη ναυμαχία της Σαλαμίνας (παράλληλο κείμενο 2). Κατ' αρχήν, επέμεινε με πάθος στην άποψη πως οι Έλληνες θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τον πολυπληθέστερο περσικό στόλο στα στενά της Σαλαμίνας. Με δεδομένο ότι μεγάλο μέρος του περσικού των Ελλήνων ήταν συγκεντρωμένο στον Ισθμό της Κορίνθου, η επιλογή του αυτή φαινόταν αντίθετη με τη συνήθη στρατιωτική τακτική της εποχής να κινείται το περσικό παράλληλα με τον στόλο. Κι όταν είδε πως οι Πελοποννήσιοι ετοιμάζονταν να φύγουν για τον Ισθμό, δε δίστασε να συμβουλευτεί τον Πέρση βασιλιά να επιτεθεί στον ελληνικό στόλο. Διακινδύνευσε έτσι να χαρακτηριστεί προδότης της πατρίδας του. Τελικά όμως δικαιώθηκε και έδωσε τη δυνατότητα στους Έλληνες να πετύχουν μια περίλαμπρη νίκη εναντίον των Περσών.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις κατανόησης του σχολικού βιβλίου

1. Γιατί οι Πελοποννήσιοι άρχισαν να ξανασκέφτονται ότι έπρεπε να αντιμετωπίσουν τον περσικό στόλο στον Ισθμό της Κορίνθου;

Οι Πελοποννήσιοι άρχισαν να ξανασκέφτονται το ενδεχόμενο ότι έπρεπε να αντιμετωπίσουν τον περσικό στόλο στον Ισθμό της Κορίνθου για τους εξής λόγους. Αρχικά, πίστευαν ότι αν βρίσκονταν κοντά στο περσικό τους στράτευμα θα ήταν περισσότερο ασφαλείς, καθώς ήταν η κύρια δύναμή τους. Παράλληλα, οι Πελοποννήσιοι θεωρούσαν ανούσιο να υπερασπίζονται μια περιοχή που είχε ήδη καταληφθεί από τον εχθρό, αφήνοντας αβοήθητα τα μέρη τους που περίμεναν την αρωγή τους για να αμυνθούν σθεναρά στον εχθρό. Συνεπώς, οι παραπάνω λόγοι σε συνδυασμό με την έλλειψη εμπειρίας τους στις ναυμαχίες τους οδήγησαν στην αναθεώρηση της αρχικής τους σκέψης.

2. Ποιο μήνυμα μετέφερε ο Σίκιννος στον Ξέρξη για λογαριασμό του Θεμιστοκλή;

Ο Θεμιστοκλής έστειλε τον αγαπημένο του Πέρση δούλο, Σίκινο, στον Ξέρξη για να του μεταφέρει, δήθεν φιλικά, ότι ο στρατηγός των Ελλήνων τασσόμενος με το μέρος του φροντίζει για τα συμφέροντα του και τον πληροφορεί ότι οι Έλληνες βρίσκονται σε σύγχυση και σκέπτονται να αποχωρήσουν από την Σαλαμίνα. Με έξυπνο και αληθοφανή τρόπο τον παρασύρει, λοιπόν, στην παγίδα του. Με το μήνυμα του αυτό, έκανε γνωστό ότι είναι με το μέρος του Πέρση βασιλιά και ότι προσπαθεί να ξεφύγει από τους Έλληνες. Τον συμβούλεψε, λοιπόν, ενώ οι Έλληνες βρίσκονται σε σύγχυση χωρίς το ιππικό, να τους επιτεθεί και να καταστρέψει ολοσχερώς τη ναυτική τους δύναμη.

3. Πώς αντέδρασε ο Ξέρξης σε όσα του διαμήνυσε ο Θεμιστοκλής;

Ο Ξέρξης θεώρησε ότι τα λόγια αυτά είχαν λεχθεί με φιλική διάθεση και ευχαριστήθηκε. Έδωσε αμέσως διαταγή στους κυβερνήτες των πλοίων να αποκλείσουν με διακόσια πλοία τα νησιά, ώστε να μην ξεφύγει κανείς από τους κατοίκους. Η καταφανέστατη υπεροψία του και η αφέλεια του γίνανε όπλο στα χέρια του Θεμιστοκλή, ο οποίος εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο τις συνθήκες για να αντιμετωπίσει με επιτυχία την υπεράριθμη δύναμη των Περσών.

4. Να αναφέρετε από τη μυθολογία ή την ιστορία περιπτώσεις τεχνασμάτων που συνέβαλαν αποφασιστικά στην επιτυχή έκβαση ενός σχεδίου.

Στις πολεμικές επιχειρήσεις δε μετρά μόνο η υπεροχή των δυνάμεων και η γενναιότητα. Η στρατηγική ευφυΐα και τα διάφορα τεχνάσματα παίζουν συχνά σημαντικό ρόλο στους πολέμους. Από τον τρωικό πόλεμο είναι πολύ γνωστό το τέχνασμα, που επέδρασε αποφασιστικά στην επιτυχία της κατάκτησης της Τροίας, αυτό ήταν ο δούρειος ίππος, που κατασκεύασε ο Οδυσσέας. Μέσα σε ένα ξύλινο άλογο, που δόθηκε δήθεν ως δώρο στους Τρώες, κρύφτηκαν οι Αχαιοί πολεμιστές και επιτέθηκαν αιφνιδιαστικά στους αντιπάλους τους. Επίσης σημαντικό τέχνασμα μηχανεύτηκε και ο μεγάλος στρατηγός των Καρχηδονίων, Αννίβας, όπου μια νύχτα στα κέρατα των ζώων έβαλε δάδες αναμμένες για να παραπλανήσει τους εχθρούς του και να νομίσουν ότι εκεί είχε στρατοπεδεύσει ο στρατός του, ενώ ο ίδιος με το στρατό του είχε πάει αλλού. Τέλος, σημαντικό τέχνασμα από την ελληνική ιστορία υπήρξε αυτό του Κολοκοτρώνη στα Δερβενάκια. Ο Κολοκοτρώνης παρέταξε τους Έλληνες αραιά, ώστε να φαίνονται περισσότεροι και να τρομοκρατηθούν οι Τούρκοι και έτσι η μάχη στα Δερβενάκια στέφθηκε με επιτυχία.

2^ο ΜΕΡΟΣ: ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Λεξιλογικός Πίνακας

<p>λέγω [: μιλώ, λέω] θ. λεγ-, λογ-, *Fρη- [στο κείμενο συναντήσατε τους τύπους: λέγειν, λελεγμένα]</p>			
	Αρχαία Ελληνική	Αρχαία / Νέα Ελληνική	Νέα Ελληνική
Ομόρριζα	απλά	<p>τὸ λογίδιον</p> <p>ἡ λέξις (-η) λεκτικός ὁ λόγος τὸ λογύδριον (-ιο) [: σύντομος λόγος] λόγιος λογικός λογίζομαι ὁ λογισμός τὸ λογεῖον (-εῖο) [: (α.ε.) μέρος του θεάτρου ὅπου ἐπαιζαν οἱ ηθοποιοί] ὁ ῥήτωρ (-ορας) ῥητορικός ἡ ῥῆσις (-η) [: (α.ε.) λόγος, (ν.ε.) ἀπόφθεγμα] ἡ ῥήτρα [: (α.ε.) 1. γνωμικό, 2. προφορική συμφωνία, (ν.ε.) ὅρος σε συμφωνία, σε διαθήκη κτλ. (πβ. Ποινική ρήτρα)]</p>	<p>λεξικό τα λόγια [πβ. τὸ λόγιον : ρητό] λογάς λογιосύνη[: πνευματική καλλιέργεια] το ρητό [: ἀπόφθεγμα]</p>

σύνθετα	<p>λογοποιός</p> <p>ἀμφιλέγω [: 1. φιλονικώ 2. αμφισβητώ]</p>	<p>λογομαχέω, λογομαχῶ</p> <p>ἀντιλέγω</p> <p>ἢ ἀντιλογία</p> <p>ἢ ἀντίρρησις (-η)</p> <p>προλέγω</p> <p>ὁ πρόλογος</p> <p>ἢ πρόρρησις (-η)</p> <p>ὁ ἐπίλογος</p> <p>παράλογος</p> <p>ἀνάλογος</p> <p>φιλόλογος</p> <p>πολύλογος [(v.ε.) πολυλογάς]</p> <p>ἢ πολυλογία</p> <p>ἄρρητος</p> <p>ἀπόρρητος</p> <p>ἢ ἔτυμολογία [< ἔτυμος (: αληθής) + λόγος]</p> <p>ἀμφιλεγόμενος</p> <p>ἢ ἀμφιλογία [: αμφισβήτηση, ἀντιλογία]</p> <p>ἢ ἀρχαιολογία</p> <p>ἢ μυθολογία</p>	<p>λογοδοτώ [: ἀπολογούμαι]</p> <p>λογοφέρνω [: διαπληκτίζομαι]</p> <p>λογοκρίνω</p> <p>λογάριθμος</p> <p>λογοτέχνης</p> <p>λογοθεραπεία [: θεραπεία διαταραχών του λόγου]</p> <p>λογοπαίγνιο</p> <p>λογικοφανής [: αὐτός που φαίνεται λογικός, χωρίς να εἶναι]</p> <p>λεξικογραφία</p> <p>μονολεκτικός</p> <p>κοντολογίς [: με λίγα λόγια]</p> <p>μισθολόγιο</p> <p>τιμολόγιο</p> <p>αερολογία</p> <p>βιολογία</p>
---------	---	--	---

Ερμηνεία Λεξιλογικού Πίνακα

Αρχαία Ελληνική

λογίδιον: σύντομος λόγος, μικρή προφορική έκφραση

λογοποιός: 1. πεζογράφος 2. αυτός που γράφει λόγους επί πληρωμή

Αρχαία / Νέα Ελληνική

λεκτικός: αυτός που ανήκει στον λόγο ή είναι κατάλληλος για λόγο, εκφραστικός

λόγος: 1. προφορική έκφραση 2. ομιλία, διήγηση 3. ορθός λόγος, λογικό 4. αιτία

λογύδριον: σύντομος, μικρός λόγος

λόγιος: 1. λογοτέχνης 2. μορφωμένος

λογίζομαι: 1. λογαριάζω κάτι 2. νομίζω 3. σκέφτομαι 4. θεωρώ τον εαυτό μου

λογισμός: 1. σκέψη, συλλογισμός 2. υπολογισμός

λογεῖον: μέρος του αρχαίου θεάτρου όπου έπαιζαν οι ηθοποιοί

ρήτωρ: 1. αυτός που αγορεύει δημόσια 2. αυτός που αγόρευε στην εκκλησία του δήμου

3. ο δάσκαλος της ρητορικής

ρήτορικός: 1. αυτός που σχετίζεται με τη ρητορική 2. ο στομφώδης

ρήσις : λόγος, απόφθεγμα

ρήτρα: 1. γνωμικό 2. προφορική συμφωνία, όρος σε συμφωνία, σε διαθήκη κ.α.

λογομαχώ: φιλονικώ με λόγια

αντιλέγω: φιλονικώ, υποστηρίζω τα αντίθετα από αυτά που έχουν λεχθεί

αντιλογία: λογομαχία, φιλονικία, απολογία (ρητορική)

αντίρρησις: ανασκευή όσων έχουν λεχθεί

προλέγω: λέγω από πριν, διατάζω, προκηρύσσω δημόσια

πρόρρησις: προφητεία, προειδοποίηση, παραγγελία, προκήρυξη

επίλογος: το συμπέρασμα, το τελευταίο μέρος του λόγου ή βιβλίου

παράλογος: ανόητος, χωρίς λογική, άλογος, άτοπος

ανάλογος: σύμμετρος, αντίστοιχος

άρρητος: 1. αυτός που δεν έχει ειπωθεί 2. απερίγραπτος

απόρρητος: 1. μυστικός 2. απαγορευμένος

ετυμολογία: αναζήτηση του ετύμου (= της αρχικής σημασίας) των λέξεων

αμφιλεγόμενος: διαφορούμενος, αμφισβητούμενος

αμφιλογία: αμφισβήτηση, αντιλογία

αρχαιολογία: ιστορική έρευνα αρχαίων πραγμάτων, εξέταση αρχαίων μύθων και παραδόσεων

μυθολογία: διήγηση μύθων

Νέα Ελληνική

λογάς: φλύαρος, πολυλογάς

λογοσύνη: πνευματική καλλιέργεια

ρητό: απόφθεγμα

λογοδοτώ: απολογούμαι

λογοφέρνω: λογομαχώ

λογοκρίνω: ασκώ έλεγχο στον γραπτό λόγο

λογάριθμος: 1. ο εκθέτης της δύναμης στην οποία πρέπει να υψωθεί κάποιος αριθμός για να δώσει τον εαυτό του 2. το βιβλίο που περιέχει λογαριθμικούς πίνακες

λογοτέχνης: 1. τεχνίτης λόγου 2. συγγραφέας έργων αισθητικής αξίας

λογοθεραπεία: θεραπεία διαταραχών του λόγου

λογοπαίγνιο: παιχνίδι με λέξεις που ηχούν το ίδιο, αλλά έχουν διαφορετική σημασία

λογικοφανής: αυτός που φαίνεται λογικός χωρίς να είναι

λεξικογραφία: σύνταξη λεξικού

μονολεκτικός: αυτός που από αποτελείται ή εκφέρεται με μία λέξη

κοντολογία: με λίγα λόγια

μισθολόγιο: πίνακας μισθών των υπαλλήλων ενός κλάδου ή μίας επιχείρησης

αερολογία: φλυαρία χωρίς περιεχόμενο

βιολογία : επιστήμη που ασχολείται με τα φαινόμενα της ζωής

Πρόσθετες Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω περιόδων λόγου με λέξεις από το Λεξιλογικό Πίνακα της Ενότητας.

α. Πού τρέχει οσου; Ρώτησε ο Κώστας τον Πέτρο;

β. Δε θέλω σε αυτό το ζήτημα.

γ. Με την..... αναζητούμε την προέλευση μιας λέξης, καθώς και την αρχική της σημασία.

δ. Ο σε μια έκθεση ιδεών δεν πρέπει να είναι εκτενής.

ε. Δενσε αυτά που λες, ωστόσο πιστεύω ότι πρέπει να ξανασκεφτείς το θέμα.

στ. Το των εμποροϋπαλλήλων δεν πρόκειται να βελτιωθεί δραστικά τα δυο επόμενα χρόνια.

ζ. Με τηαντιμετωπίζονται περιπτώσεις ατόμων που εμφανίζουν διαταραχή στο λόγο τους.

η. Ο κάθε γιατρός οφείλει να τηρεί το λεγόμενο ιατρικό

θ. Ο Δημοσθένης υπήρξε εξαιρετικός

ι. Η σε έναν άνθρωπο δεν αποτελεί προτέρημα.

2. Να επιλέξετε από την παρένθεση την κατάλληλη λέξη και να συμπληρώσετε τις προτάσεις.

α. Ο μάντης (αμφιλέγω, αντιλέγω, προλέγω) τα μελλούμενα.

β. Η έκβαση του πολέμου ήταν (παράλογος, ανάλογος, πολύλογος).

γ. Οι ενέργειές του σε όλη τη ζωή του υπήρξαν (μονολεκτικός, λογικός, λεκτικός).

δ. Η επιστήμη της (αρχαιολογία, μυθολογία, ετυμολογία) φέρνει στο φως μνημεία του παρελθόντος.

3. Να βρείτε στον Λεξιλογικό Πίνακα του σχολικού βιβλίου τις συνώνυμες των παρακάτω λέξεων:

συγγραφέας = _____

διαπληκτίζομαι = _____

ομιλία = _____

μυστικός = _____

φλύαρος = _____

4. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με την κατάλληλη λέξη του Λεξιλογικού Πίνακα.

α) Για την εκμάθηση των Αρχαίων Ελληνικών είναι απαραίτητο ο μαθητής να έχει στην κατοχή του ένα _____ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας.

β) Η προσωπική κόντρα που είχε ο πρωθυπουργός με τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης μετατράπηκε σε _____ στα έδρανα της βουλής.

γ) Οι _____ απαιτήσεις της εταιρείας τον οδήγησαν στην παραίτηση από τη θέση του γενικού διευθυντή.

δ) Με την αλλαγή του ενιαίου _____ του δημοσίου επήλθαν μεγάλες μειώσεις στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων.

ε) Ο _____, το κυρίως θέμα και ο _____ είναι τα απαραίτητα σημεία δομής που πρέπει να είναι ευδιάκριτα σε μια έκθεση.

στ) Τα έργα που πραγματοποιούνται στο οδικό δίκτυο έχουν σταματήσει κατόπιν εντολής της _____, η οποία εξετάζει κάποια νέα ευρήματα που ήρθαν στο φως κατά τις εκσκαφές.

ζ) Κατά τις συζητήσεις αποτελεί συνεχώς πνεύμα _____ και δεν τον συμπαθεί κανένας από την παρέα.

η) Η κυβέρνηση διέταξε τον σχηματισμό εξεταστικής επιτροπής για την υπόθεση διαρροής _____ εγγράφων του κράτους.

θ) Δυο μεγέθη είναι αντιστρόφως _____, στην περίπτωση, που η μεταβολή τους είναι τέτοια, ώστε: όταν το ένα μέγεθος πολλαπλασιάζεται επί έναν αριθμό, το άλλο διαιρείται με τον ίδιο αριθμό.

ι) Για να υπολογιστούν τα έσοδα και τα έξοδα μιας επιχείρησης πρέπει ο ιδιοκτήτης της να καταθέτει στον λογιστή τα _____ του μήνα.

5. Να βρείτε στον Λεξιλογικό Πίνακα του σχολικού βιβλίου τις αντώνυμες των παρακάτω λέξεων:

ελευθεροτυπία ≠ _____

περιφραστικός ≠ _____

παράλογος ≠ _____

δημόσιος ≠ _____

λιγόλογος ≠ _____

ρητός ≠ _____

6. Να συμπληρώσετε τα κενά με τα παράγωγα του λέγω (λόγος) :

*λόγος, ρητά, απόρρητος, αμφιλεγόμενος, λέξη, λογομαχώ,
προλέγω, λεξικό, διάλογος, ρήτρα*

-Στον προφορικό και γραπτό μας χρησιμοποιούμε..... που τις βρίσκει κανείς συγκεντρωμένες σε έναν κατάλογο που ονομάζεται

-Το προσφορότερο μέσο για την επίλυση των διαφορών μας είναι.....

- Η αξία του μυθιστορήματος αυτού είναι.....

-Το σύμβολο περιείχε μια που απαγόρευε..... την ανοικοδόμηση του οικοπέδου.

-Δημοσιεύτηκε ένα έγγραφο του Υπουργείου Εξωτερικών.

-Είναι εριστικός χαρακτήρας και συνεχώς

-Ο μάντης τα μελλούμενα.

7. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από το πλαίσιο:

λεξικό, απόρρητος, λογομαχώ, αντίρρηση, παράλογος, πολυλογία, τιμολόγιο, αντιλογία, λογοθεραπεία, λογοφέρνω, πρόλογος, μονολεκτικά, επίλογος, λογισμός, λεκτικός

Η θεραπεία διαταραχών του λόγου ονομάζεται

Ποτέ δε συμφωνούν μεταξύ τους και συνεχώς

Αυτό που ζητάς είναι Δεν μπορεί να γίνει.

Κάθε φορά που ο καθηγητής τον ρωτούσε, εκείνος απαντούσε

Το αρχικό τμήμα μιας έκθεσης ιδεών ονομάζεται

Δεν κατάλαβα τι σήμαινε η λέξη και συμβουλευτήκα το

Συνεχώς διαφωνεί και όλοι λένε ότι είναι πνεύμα

Τσακώθηκε με τους γονείς του και αλλά μετά τους ζήτησε συγγνώμη.

Στον _____ μιας εκθέσης καταλήγουμε σε συμπεράσματα.

Σε βλέπω σκεπτικό, πού τρέχει _____ σου;

Πάνω στο _____ πρέπει να αναγράφεται η διεύθυνση του πελάτη.

Υπάρχουν πολλές μορφές βίας, μια από αυτές είναι και η _____.

Με κουράζει η _____. Προτιμώ λίγα λόγια και σαφή.

Δεν βρήκα το τηλέφωνό του στον κατάλογο γιατί το έχει _____

Σταμάτα να φέρνεις _____ και κάνε ό,τι σου λέω.

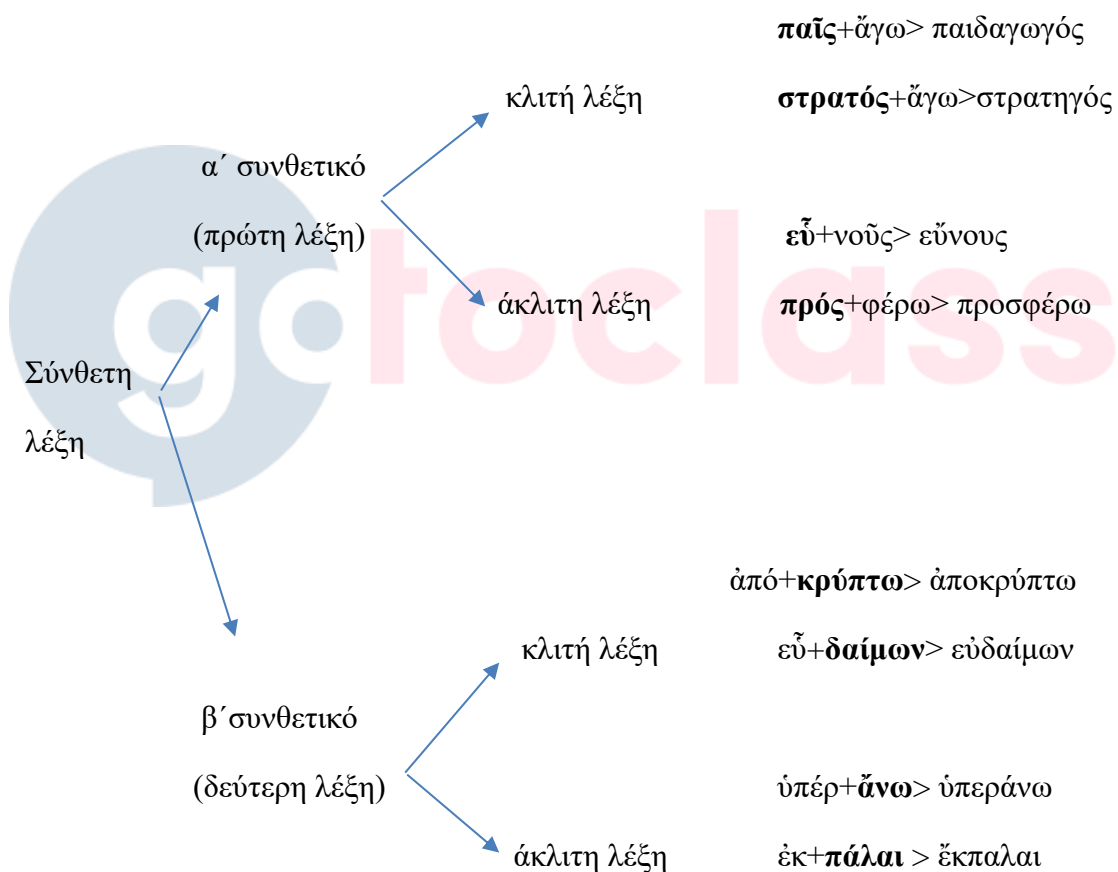
3ο ΜΕΡΟΣ: ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ - ΣΥΝΘΕΣΗ

Εισαγωγή στη σύνθεση

Σύνθεση είναι η ένωση δύο λέξεων για τη δημιουργία μιας νέας λέξης, της σύνθετης.

Σύνθετες λέξεις ή **σύνθετα** λέγονται οι λέξεις που προέρχονται από την ένωση δυο λέξεων.

Οι λέξεις που ενώνονται για να σχηματίσουν τη σύνθετη λέξη λέγονται **συνθετικά μέρη** και μπορεί να είναι κλιτές ή άκλιτες.

Πρόσθετες Ασκήσεις

1. Να χωρίσετε τις παρακάτω λέξεις του κειμένου στα συνθετικά τους μέρη.

προσφερόμενος, απέκρυσεν, εΰνους, παιδαγωγός, ἐκπέμπει, διακελεύεται

2. Να γράψετε δύο παράγωγα απλά ή σύνθετα της νέας ελληνικής για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου.

πραγματείαν, εΰνους, αἰρούμενος, ἐπιθέσθαι, ναυσὶν

3. Να βρείτε τα συνθετικά μέρη των παρακάτω λέξεων.

προλέγω, μονολεκτικός, μισθολόγιο, βιολογία, λογοπαίγνιο, αμφιλεγόμενος, μυθολογία, παράλογος

4. Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις (ουσιαστικά ή επίθετα) με τα συνθετικά που σας δίνονται.

ανά + λέγω, μόνος + λέγω, βίος + λέγω, μισθός + λέγω, φίλος + λέγω, αντί + λέγω

5. Χρησιμοποιώντας τα συνθετικά που σας δίνονται να σχηματίσετε σύνθετες αρχαιοελληνικές λέξεις:

α. ἀνά+γνωρίζω :.....

β. ἄ-(ἀν) + ὁδός :.....

γ. ἀπό+βλέπω :.....

δ. ἄ+πρόθυμος :.....

ε. διά+κρίνω :.....

στ. εἰς+ ὁδός :.....

ζ. ἐκ+ φράζω :.....

η. παρά+δέχομαι :.....

θ. πρό+ξένος :.....

ι. σύν+ἀγωνίζομαι :.....

